

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29.05.2013, sp. zn. 29 Cdo 3933/2010, ECLI:CZ:NS:2013:29.CDO.3933.2010.1

Číslo: 96/2013

Právní věta:

Je-li kupní smlouva, kterou správce konkursní podstaty protiprávně zpeněžil úpadcovu věc náležející do konkursní podstaty prodejem mimo dražbu, absolutně neplatná, nemá protiprávní jednání správce konkursní podstaty za následek vznik škody ve výši rozdílu mezi kupní cenou a obvyklou cenou věci v době zpeněžení, neboť majetek úpadce se neplatným zpeněžením nezmenšil.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 29.05.2013

Spisová značka: 29 Cdo 3933/2010

Číslo rozhodnutí: 96

Číslo sešitu: 9

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Konkurs, Náhrada škody, Správce konkursní podstaty

Předpisy: § 19 odst. 1 ZKV ve znění do 31.12.2007

§ 27 odst. 2 ZKV ve znění do 31.12.2007

§ 39 obč. zák.

§ 420 odst. 1 obč. zák.

§ 8 odst. 2 ZKV ve znění do 31.12.2007

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Rozsudkem ze dne 17. 2. 2010 zamítl K r a j s k ý s o u d v Ústí nad Labem (jehož věcnou příslušnost k projednání a rozhodnutí sporu v prvním stupni založilo usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 7. 9. 2005) žalobu, kterou se žalobce jako správce konkursní podstaty úpadce M. D. domáhal vůči žalovanému JUDr. J. R., bývalému správci konkursní podstaty téhož úpadce, zaplacení částky 43 040 000 Kč s příslušenstvím tvořeným 2,5% úrokem z prodlení ročně jdoucím od 3. 3. 2005 do zaplacení (bod I. výroku). Dále rozhodl o nákladech řízení (bod II. výroku).

Šlo v pořadí o druhý rozsudek soudu prvního stupně ve věci samé. První rozsudek ze dne 31. 1. 2008, jímž soud žalobu rovněž zamítl (i vůči dalšímu žalovanému Ing. R. D.), potvrdil Vrchní soud v Praze rozsudkem ze dne 19. 6. 2008 jen vůči R. D. a jinak jej zrušil a věc potud vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Soud při posuzování důvodnosti žalobou uplatněného nároku vyšel ze závazného právního názoru obsaženého ve zrušujícím rozsudku odvolacího soudu o tom, že právo na náhradu škody uplatněné žalobou není dosud promlčeno, s tím, že se (proto) dále zabýval předpoklady vzniku odpovědnosti žalovaného za škodu tvrzenou žalobcem.

Úvodem pak soud odkázal na ustanovení § 420 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, s tím, že předpokladem vzniku odpovědnosti za škodu podle tohoto ustanovení je porušení právní povinnosti, vznik škody, existence příčinné souvislosti mezi porušením právní povinnosti a vznikem škody a zavinění a tato odpovědnost je dána jen tehdy, jsou-li uvedené předpoklady splněny kumulativně. K jednotlivým předpokladům odpovědnosti za škodu pak přičinil následující argumentaci.

A) Porušení povinnosti.

Podle zrušujícího rozsudku odvolacího soudu z 19. 6. 2008 žalovaný úmyslně porušil povinnost vyplývající z ustanovení § 27 odst. 2 zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání (dále též jen „ZKV“), když věděl, že je povinen zpeněžit konkursní podstatu prodejem za 118 000 000 Kč, vědomě ji však zpeněžil za částku nižší o 43 040 000 Kč.

B) Vznik škody.

Existenci tohoto předpokladu je nutné posoudit s odkazem na závěry odvolacího soudu (ve zrušujícím rozsudku), zejména v tom smyslu, že smlouvy o prodeji nemovitostí označených v žalobě jsou absolutně neplatné, takže nemovitosti nikdy nepřestaly být součástí „soupisu konkursní podstaty úpadce“.

Soud se neztotožnil s tvrzením žalobce, že jednáním žalovaného se (i tak) snížil majetek poškozeného (a vznikla škoda), neboť před prodejem se v konkursní podstatě nacházely nemovitosti v hodnotě 74 800 000 Kč, jejichž prodejem získal žalovaný do konkursní podstaty (jen) 31 760 000 Kč.

Škoda je judikaturou vykládána jako újma, která nastala v majetkové sféře poškozeného a která je objektivně vyjádřena všeobecným ekvivalentem (penězi), s tím, že vznik škody a její rozsah musí být prokázán poškozeným (zde žalobcem). Z hlediska uplatnění nároku u soudu má pak zásadní význam okamžik vzniku škody, tedy vzniku majetkové újmy. Je nutno opět odkázat na závěry odvolacího soudu (ve zrušujícím rozsudku), dle nichž v žalobě označené nemovitosti nikdy nepřestaly být součástí „soupisu konkursní podstaty úpadce“ a žalobce, coby správce konkursní podstaty, tak k nim má dispoziční právo dle ustanovení § 18 odst. 1 a 2 ZKV, uvedl soud.

Žalobce by se měl domáhat (jak odvolací soud výslovně uvedl ve zrušujícím rozsudku) faktického vydání nemovitostí do konkursní podstaty. Za škodu by následně mohl být považován rozdíl mezi hodnotami věcí neplatně prodaných a skutečně získaných zpět do konkursní podstaty, popřípadě náklady s tímto procesem spojené.

Žalobce však žádnou relevantní dispozici se žalobou neučinil, ani v takto naznačeném směru neupravil svá skutková tvrzení, přes poučení podle § 118a odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu.

Žalobcem (pouze) navržené provedení řady důkazů (výpisy z katastru nemovitostí k jednotlivým v žalobě uvedeným nemovitostem, jednotlivými kupními smlouvami od okamžiku prodeje nemovitostí žalovaným do současnosti, znaleckým posudkem atd.) soud zamítl, jelikož (tyto důkazy) nebyly způsobilé vyvrátit skutečnost, že nemovitosti označené v žalobě nikdy neopustily „majetkovou podstatu úpadce“ a „nepřestaly být součástí jejího soupisu“, respektive nebyly způsobilé prokázat tvrzenou existenci a výši škody způsobené v souvislosti s jednáním žalovaného.

V daném případě tak nebyl splněn předpoklad vzniku odpovědnosti žalovaného za tvrzenou škodu spočívající v existenci škody. Soud se tudíž dále nezabýval splněním předpokladů ostatních.

K odvolání žalobce V r c h n í s o u d v Praze rozsudkem ze dne 27. 5. 2010 potvrdil rozsudek soudu prvního stupně v zamítavém výroku o věci samé a změnil jej ve výroku o nákladech řízení (první výrok). Dále rozhodl o nákladech odvolacího řízení (druhý výrok).

Odvolací soud shrnul obsah závazného právního názoru, jenž zformuloval ve zrušujícím rozsudku ze dne 19. 6. 2008, především pak tu jeho pasáž, v níž s odvoláním na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 12. 2004, sp. zn. [29 Odo 31/2004](#), uveřejněný pod číslem 63/2005 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 63/2005“), který je – stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže – veřejnosti dostupný i na webových stránkách Nejvyššího soudu, uzavřel, že souhlas konkursního soudu s prodejem sporných nemovitostí za podmínek stanovených v usnesení konkursního soudu není odkládací podmínkou ve smyslu § 36 obč. zák., nýbrž je zákonným předpokladem platnosti právního úkonu, jímž správce konkursní podstaty uvedeným způsobem zpeněží majetek podstaty. Jeho absence, která je dána i tehdy, jestliže správce zpeněžuje majetek v rozporu se závazným stanoviskem konkursního soudu, má za následek absolutní neplatnost takového právního úkonu podle § 39 obč. zák. To ve svém důsledku znamená, že se na smlouvy o prodeji nemovitostí, které byly uzavřeny v rozporu se souhlasem konkursního soudu, hledí, jako by nikdy nebyly uzavřeny (jde o neplatnost smlouvy od počátku), takže je třeba na věc nazírat tak, že nemovitosti nikdy neopustily majetkovou podstatu úpadce a nepřestaly být součástí „soupisu konkursní podstaty úpadce“. Za této skutkové a právní situace se žalobce měl především domáhat faktického vydání sporných nemovitostí zpět do majetkové podstaty, protože smlouvy o jejich prodeji jsou absolutně neplatné, a ten, kdo takovou nemovitost drží, je povinen ji správci vydat a eventuálně se domáhat jejího vyloučení postupem podle § 19 odst. 2 ZKV.

K řečenému odvolací soud dodal, že ani v dalším řízení před soudem prvního stupně nevyšlo po skutkové stránce najevo nic, co by činilo nepoužitelnými závěry odvolacího soudu ze zrušujícího rozsudku.

Postup žalovaného byl reparovatelný tak, že Ing. V. K., (jako správce konkursní podstaty následující po žalovaném a původní žalobce v této věci) měl nemovitosti znovu zapsat do soupisu konkursní podstaty úpadce a jen kdyby je (v souladu se zákonem o konkursu a vyrovnání) znovu zpeněžil, bylo by možné zjistit, zda a jaká škoda vznikla v příčinné souvislosti se zaviněným porušením právní povinnosti žalovaným (při výkonu funkce správce konkursní podstaty). To se nestalo, ač V. K., ustavenému do funkce správce konkursní podstaty úpadce po žalovaném, v tom nebránily okolnosti zmiňované žalobcem v odvolání (neexistence některých staveb, eventuálně vydržení ostatních nemovitostí novými vlastníky).

Konkursní soud ustavil V. K. správcem konkursní podstaty úpadce po žalovaném 5. 3. 2003 (a tímto dnem byl žalovaný zproštěn funkce). Prodeje nemovitostí, jimiž měla být způsobena škoda na majetku konkursní podstaty, se uskutečnily v době od 23. 12. 1997 do 20. 8. 1998. Od doby, kdy byl V. K. ustaven správcem konkursní podstaty úpadce, až do podání žaloby (3. 3. 2005) nemohlo dojít k vydržení nemovitostí novými vlastníky a nebylo (ani) prokázáno, že ke zbourání některých staveb došlo před rokem 2003. Jen kdyby V. K. (pro neplatnost kupních smluv uzavřených bez souhlasu konkursního soudu) nemovitosti znovu zapsal do soupisu konkursní podstaty, mohlo být spolehlivě zjištěno, zda zaviněným porušením právních povinností žalovaným došlo ke škodě v podobě zmenšení majetku konkursní podstaty.

Potud se odvolací soud dovolal konstantní judikatury Nejvyššího soudu, příkladmo rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. [29 Odo 34/2003](#) (jde o rozsudek ze dne 27. 9. 2006) a rozsudku Nejvyššího soudu uveřejněného pod číslem 19/2006 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek (jde o rozsudek ze

dne 27. 10. 2004, sp. zn. [29 Odo 268/2003](#)). Zdůraznil, že Nejvyšší soud opakovaně, nejméně od roku 2003 (tj. od doby, kdy byl V. K. ustaven novým správcem konkursní podstaty úpadce), zastává názor, že pro závěr, zda může být do majetku konkursní podstaty znovu sepsán majetek, který byl již předtím zpeněžen jiným správcem konkursní podstaty prodejem mimo dražbu způsobem, jenž zakládá absolutní neplatnost kupní smlouvy, není významné, že se tak již jednou stalo, nýbrž to, že poté co tento majetek konkursní podstatu opustil, vznikl nový důvod pro jeho soupis. Jestliže (tedy) pro absolutní neplatnost kupních smluv nepřestal být úpadce vlastníkem nemovitostí, pak novému správci konkursní podstaty nic nebránilo, aby takový majetek znovu sepsal do konkursní podstaty.

Žalobce nepředložil ani nenavrhl jiné relevantní důvody o tvrzené škodě, kterou vyčíslil jako rozdíl mezi obvyklou cenou nemovitostí před jejich prodejem žalovaným a skutečně obdrženou kupní cenou (na základě smluv, kterými žalovaný sporné nemovitosti prodal mimo dražbu). Odvolací soud přitakal soudu prvního stupně v závěru, že je nadbytečné provedení důkazů o obvyklé ceně nemovitostí před jejich prodejem žalovaným, neboť ta byla mezi účastníky nesporná a je uvedena v usnesení konkursního soudu ze dne 3. 12. 1996. Znalost obvyklé ceny nemovitostí před jejich prodejem neznámá, že kdyby žalovaný při jejich prodeji postupoval v souladu se zákonem o konkursu a vyrovnání, skutečně by obvyklou cenu prodejem získal.

Jinak, než tak, jak odvolací soud uvedl shora, nelze věrohodným způsobem zjistit, zda vznikla škoda, v jaké výši a zda je v příčinné souvislosti se zaviněným porušením právních povinností žalovaného při jejich zpeněžování, uzavřel odvolací soud.

Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání, jehož přípustnost opírá o zásadní právní význam napadeného rozhodnutí, namítaje, že řízení je postiženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, a že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (tedy že jsou dány dovolací důvody uvedené v § 241a odst. 2 o. s. ř.) a požaduje, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Dovolatel úvodem shrnuje, že oba soudy založily svá rozhodnutí na tom, že:

- 1) Prodej sporných nemovitostí žalovaným (v letech 1997 a 1998) byl v rozporu se zákonem a úpadce tak nepřestal být vlastníkem nemovitostí.
- 2) V. K., jako správce konkursní podstaty následující po žalovaném, mohl v roce 2003 opět zapsat nemovitosti do konkursní podstaty úpadce, což neučinil.
- 3) Jinak než opětovným zápisem nemovitostí do konkursní podstaty úpadce a jejich následným prodejem nelze zjistit, zda vznikla škoda, v jaké výši a zda škoda je v příčinné souvislosti se zaviněným porušením právních povinností žalovaného při jejich zpeněžování.

Odtud dovolatel usuzuje, že odvolací soud žalobu nezamítl proto, že škoda nevznikla, nýbrž proto, že ji „nelze věrohodným způsobem zjistit“.

S (výše) uvedenými právními závěry dovolatel nesouhlasí. Míni (a v řízení tvrdil a prokazoval), že žalovaný porušil povinnost, že došlo ke vzniku škody a že mezi porušením povinnosti a vznikem škody je příčinná souvislost. K jednotlivým předpokladům vzniku odpovědnosti za škodu pak dovolatel argumentuje následovně:

A) Porušení povinnosti.

Na podporu závěru, že došlo k porušení povinnosti, poukazuje dovolatel na závěry obsažené ve výše zmíněném rozsudku odvolacího soudu ze dne 19. 6. 2008 (s tím, že v něm je zdůrazněno úmyslné porušení povinnosti žalovaným), jakož i na obsah napadeného rozhodnutí co do nepřiznání nákladů

žalovanému, z nějž cituje pasáž, podle níž: „žalovaný vědomě při zpeněžování sporných nemovitostí postupoval v rozporu se souhlasem konkursního soudu s jejich prodejem mimo dražbu“.

B) Vznik škody.

Otázkou právního posouzení je, zda při rozhodování o náhradě škody způsobené předchozím správcem konkursní podstaty soud může a má zkoumat (vzniklou) škodu, kterou mohl napravit či zmenšit nový správce konkursní podstaty. Otázkou tedy je, zda okolnost, že nový správce konkursní podstaty mohl zmenšit škodu svým jednáním, vylučuje existenci škody způsobené předchozím správcem konkursní podstaty (zda možnost nového zápisu neplatně prodaných nemovitostí /do konkursní podstaty/ vylučuje odpovědnost za škodu u předchozího správce konkursní podstaty).

Z obou rozsudků nevyplývá, „že by nevznikla škoda“. Vznik škody a její výši dovolatel tvrdil a prokazoval, soudy to však nezkoumaly, ve svých rozhodnutích se touto otázkou nezabývaly a nevyřešily ji. Oba soudy se omezily na konstatování, že nemovitosti jsou stále ve vlastnictví úpadce a „nelze věrohodným způsobem zjistit, zda vznikla škoda“. Takový postup soudu je dle dovolatele vadný, jelikož soud takto fakticky hodnotí důkazy (jejich věrohodnost), které by měly škodu prokázat, aniž by je provedl.

Skutečnosti uváděné odvolacím soudem (možnost škodu umenšit novým zapsáním /nemovitostí/ do konkursní podstaty apod.) „jsou pouze předběžnou otázkou při rozhodování o vzniku škody“. Soud měl jako předběžnou otázku posoudit, zda nemovitosti jsou ve vlastnictví úpadce, zda se nacházejí v konkursní podstatě, zda je lze zpeněžit a s jakým výtěžkem a zda a jaké náklady budou s tímto procesem spojeny. To, že nedošlo k novému zápisu (nemovitostí do konkursní podstaty), neznamená, že „soud nemůže žalobu projednat nebo provedeným způsobem žalobu zamítnout“.

Na vznik škody nemá opětovné zapsání nemovitostí (do konkursní podstaty) žádný vliv.

C) Příčinná souvislost.

Příčinnou souvislost mezi jednáním žalovaného a takto zjištěnou škodou soud nezkoumal. Dovolatel nesouhlasí s názorem odvolacího soudu, že je nadbytečné provádět důkazy o obvyklé ceně sporných nemovitostí před jejich prodejem žalovaným. Takový názor by podle něj znamenal, že nelze přiznat náhradu škody způsobené úmyslným prodejem pod tržní cenou. Dojde-li k úmyslnému prodeji pod obvyklou cenou nemovitostí, je třeba určit znaleckým posudkem reálnou tržní cenu nemovitostí v daném místě a čase (což dovolatel navrhoval) a porovnat ji s cenou, za kterou byla nemovitost prodána. Nelze proto souhlasit se závěrem soudu, že by žalovaný nemovitosti za obvyklou cenu neprodal.

Dále dovolatel uvádí, že soud má při rozhodování o náhradě škody vycházet z ustanovení § 154 odst. 1 o. s. ř. To, zda v době od škodného jednání žalovaného (v letech 1997 a 1998) do vyhlášení rozsudku došlo ke zmenšení (nebo zvětšení) škody, anebo zda tato škoda mohla být nebo byla odvrácena, má být zkoumáno v rámci příčinné souvislosti.

Dovolatel nesouhlasí se závěrem odvolacího soudu, že za škodu odpovídá V. K., který nemovitosti nezapsal (znovu) do konkursní podstaty. Pokládá za nepřijatelné zprostit žalovaného odpovědnosti za úmyslně způsobenou škodu s odůvodněním, že V. K. (jako následný správce konkursní podstaty) mohl škodu napravit (zahrnout nemovitosti zpět do konkursní podstaty), leč neučinil tak. I kdyby V. K. mohl nemovitosti znovu zahrnout do konkursní podstaty, nemůže jeho postup zbavit žalovaného odpovědnosti za škodu.

To, že V. K. nezahrnul nemovitosti do konkursní podstaty, je třeba posuzovat samostatně a zohlednit i časové a ekonomické souvislosti za situace, kdy nemovitosti byly po dobu 6 až 7 let v držení jiných

osob, které do nich často investovaly podstatné finanční prostředky přesahující možnosti konkursní podstaty.

Dovolatel tak uzavírá, že ačkoliv soud při rozhodování o nároku na náhradu škody mohl zkoumat, zda jsou splněny předpoklady vzniku odpovědnosti za škodu, neučinil tak. Soud sice uzavřel, že došlo k úmyslnému porušení povinnosti, vůbec se však nezabýval vznikem škody a tedy ani otázkou příčinné souvislosti, jejíž řešení pokládá dovolatel za klíčové. Činnost V. K. (jako následného správce konkursní podstaty), případně činnost dovolatele (jako současného správce konkursní podstaty), mohla škodu vzniklou konkursní podstatě nestandardním prodejem nemovitostí snížit (nebo neopatrným jednáním i zvýšit), primární odpovědnost však leží na žalovaném a je právě otázkou posouzení příčinné souvislosti, za jakou škodu žalovaný odpovídá.

N e j v y š š í s o u d zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Podáním datovaným 24. 8. 2011, došlým Nejvyššímu soudu 25. 8. 2011, pak dovolatel poukázal na náleží Ústavního soudu ze dne 11. 5. 2011, sp. zn. [II. ÚS 165/11](#), uveřejněný pod číslem 88/2011 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu, z něž usuzuje na nesprávnost závěru odvolacího soudu o potřebě zapsat nemovitosti znovu do konkursní podstaty, když akcentuje dobrou víru nabyvatelů nemovitostí.

Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (do 31. 12. 2012) se podává z bodu 7., článku II., zákona č. 404/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

Nejvyšší soud shledává dovolání přípustným podle § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř., když zásadní právní význam napadeného rozhodnutí přisuzuje řešení otázky vzniku škody, jež měla být způsobena neplatným zpeněžením majetku konkursní podstaty; potud jde o otázku v konkursních souvislostech dovolacím soudem neřešenou.

Nejvyšší soud se - v hranicích právních otázek vymezených dovoláním - zabýval nejprve správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl (a se zřetelem ke způsobu, jímž byla založena přípustnost dovolání, ani nemohl být) zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází.

Předmětem výkladu podaného v rovině právní soudy obou stupňů je především usnesení ze dne 3. 12. 1996, jehož výrokem Krajský soud v Ústí nad Labem (dále též „konkursní soud“) udělil správci konkursní podstaty úpadce M. D. (jímž byl tehdy žalovaný) souhlas ke zpeněžení konkursní podstaty, „níže vymezené“, mimo dražbu, způsobem, který si určí za těchto podmínek:

(Část A/ výroku):

Předmětem prodeje jsou věci movité a nemovité (věci jsou specifikovány pod body 1 až 17).

(Část B/ výroku):

- 1) Prodej věcí vychází z jejich minimální tržní ceny 118 000 000 Kč.
- 2) Cena věcí musí být zaplacená ke dni podpisu kupní smlouvy.
- 3) Správce je oprávněn vyčlenit kteroukoli věc k samostatnému prodeji.
- 4) Daň z převodu nemovitosti hradí kupující.
- 5) Na kupujícího nepřechází zástavní práva třetích osob.

Usnesení je odůvodněno poukazem na ustanovení § 27 odst. 2 ZKV, s tím, že:

- 1) Správce požádal soud o souhlas s prodejem věcí mimo dražbu dopisem ze dne 28. 11. 1996.
- 2) Žádosti předcházely souhlas věřitelského výboru ze dne 14. 11. 1996 a slyšení úpadce ze dne 15. 11. 1996.
- 3) Minimální cena stanovená pro prodej věcí movitých i nemovitých vychází z tržní ceny určené soudním znalcem dne 6. 11. 1996.
- 4) Forma prodeje nechť je stanovena správcem (výběrové řízení, prodej v celku či po částech apod.), neboť on je znalý tržního prostředí v místě a čase zpeněžení konkursní podstaty.

Podle ustanovení § 8 odst. 2 ZKV správce je povinen při výkonu funkce postupovat s odbornou péčí a odpovídá za škodu vzniklou porušením povinností, které mu ukládá zákon nebo mu uloží soud.

V této podobě - pro věc rozhodné - platilo ustanovení § 8 odst. 2 ZKV již v době prohlášení konkursu na majetek úpadce (29. 12. 1995) a do doby zpeněžení nemovitostí dovolatelem (do 20. 8. 1998) nedoznalo změn (později došlo pouze k doplnění dalších vět, jež význam pravidla obsaženého v citovaném ustanovení nezměnily).

Podle ustanovení § 19 odst. 1 ZKV (ve znění účinném v době, kdy došlo ke změně v osobě správce konkursní podstaty /k výměně žalovaného/, jež později nedoznalo změn), jsou-li pochybnosti, zda věc, právo nebo jiná majetková hodnota náleží do podstaty, zapíše se do soupisu podstaty s poznámkou o nárocích uplatněných jinými osobami anebo s poznámkou o jiných důvodech, které zpochybňují zařazení věci, práva nebo jiné majetkové hodnoty do soupisu.

Z ustanovení § 27 ZKV se dále podává, že podstatu lze zpeněžit buď prodejem věcí způsobem upraveným v ustanoveních o výkonu rozhodnutí soudem, nebo prodejem mimo dražbu (odstavec 1). Prodej mimo dražbu uskuteční správce se souhlasem soudu a věřitelského výboru a po slyšení úpadce za podmínek stanovených soudem. Věci lze prodat mimo dražbu i pod odhadní cenu. Obdobně lze převést i úpadcovy sporné nebo obtížně vymahatelné pohledávky (odstavec 2). Zpeněžení věcí prodejem podle ustanovení o výkonu rozhodnutí provede soud na návrh správce, který má přitom postavení oprávněného (odstavec 3).

S účinností od 1. 4. 1998 (po novele provedené zákonem č. 12/1998 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů) pak ustanovení § 27 odst. 2 ZKV určovalo (až do 1. 5. 2000, kdy bylo doplněno o další věty), že prodej mimo dražbu uskuteční správce se souhlasem soudu; při svém rozhodování přihlédnou soud zejména k vyjádření věřitelského výboru, k době předpokládaného zpeněžení, jakož i k nákladům, které bude třeba vynaložit na další udržování a správu podstaty. Udělí-li soud souhlas, může též stanovit podmínky pro prodej. Věci lze prodat mimo dražbu i pod odhadní cenu. Obdobně lze převést i úpadcovy sporné nebo obtížně vymahatelné pohledávky. Souhlasu soudu není třeba k prodeji věcí bezprostředně

ohrožených zkázou nebo znehodnocením.

Podle ustanovení § 39 obč. zák. neplatný je právní úkon, který svým obsahem nebo účelem odporuje zákonu nebo jej obchází anebo se přičí dobrým mravům.

Dle ustanovení § 420 odst. 1 obč. zák. každý odpovídá za škodu, kterou způsobil porušením právní povinnosti.

Tato ustanovení občanského zákoníku nedoznala změny od prohlášení konkursu na majetek žalobce.

Nejvyšší soud ustálil rozhodovací praxi soudů při posuzování odpovědnosti správce konkursní podstaty za škodu vzniklou účastníkům konkursního řízení nebo třetím osobám v důsledku porušení povinnosti uložené správci konkursní podstaty zákonem nebo soudem v souvislosti s výkonem této funkce již v rozsudku ze dne 12. 3. 2003, sp. zn. [25 Cdo 2123/2001](#), uveřejněném pod číslem 88/2003 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, v němž uzavřel, že za takto vzniklou škodu odpovídá správce konkursní podstaty podle § 420 odst. 1 obč. zák. Jak se dále podává i z rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2008, sp. zn. [29 Cdo 2225/2008](#), uveřejněného pod číslem 63/2009 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, odpovědnost správce konkursní podstaty za škodu vzniklou účastníkům konkursního řízení nebo třetím osobám v důsledku porušení povinnosti uložené správci konkursní podstaty zákonem nebo soudem v souvislosti s výkonem této funkce je osobní majetkovou odpovědností správce konkursní podstaty.

V takto ustaveném právním rámci patří k předpokladům vzniku obecné občanskoprávní odpovědnosti správce konkursní podstaty za způsobenou škodu: 1) porušení právní povinnosti (protiprávní úkon), 2) vznik škody, 3) příčinná souvislost mezi porušením právní povinnosti a vznikem škody (kauzální nexus) a 4) zavinění. První tři předpoklady jsou objektivního charakteru a důkazní břemeno ohledně nich leží na poškozeném. Zavinění je subjektivní povahy a jeho existence ve formě nedbalosti nevědomé se předpokládá; naopak škůdce prokazuje, že škodu nezavinil (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 3. 2003, sp. zn. [29 Odo 379/2001](#), uveřejněný pod číslem 56/2004 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2007, sp. zn. [29 Odo 1220/2005](#), uveřejněný pod číslem 33/2008 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek – dále jen „R 33/2008“).

Porušení právní povinnosti žalovaným je soudy nižších stupňů i dovolatelem spatřováno v tom, že žalovaný zpeněžoval dovolatelem označené nemovitosti prodejem mimo dražbu v rozporu s podmínkami prodeje vymezenými usnesením konkursního soudu ze dne 3. 12. 1996. Odvolací soud však následně dospěl k závěru, že při absolutní neplatnosti takového zpeněžení byl postup žalovaného reparaovatelný opětovným soupisem nemovitostí do konkursní podstaty úpadce. Tomu dovolatel odporuje, maje za to, že popsáním mechanismem již vznikla škoda na majetku konkursní podstaty (bez zřetele k možnému následnému chování nového správce konkursní podstaty, které by mohlo škodu zmenšit).

K tomu Nejvyšší soud především uvádí, že obecně vzato je škoda v právní teorii i soudní praxi chápána jako újma způsobená poškozenému, vyjádřitelná penězi. Skutečná škoda (jejíž úhradu dovolatel požaduje) spočívá ve zmenšení majetku poškozeného a představuje majetkové hodnoty, které by bylo nutné vynaložit, aby došlo k uvedení věci v předešlý stav. Mezi protiprávním úkonem a škodou pak musí existovat vztah příčiny a následku. O vztah příčinné souvislosti (tzv. kauzální nexus) jde, vznikla-li škoda následkem porušení povinnosti (v daném případě tehdy, vznikla-li škoda následkem porušení povinnosti zpeněžit nemovitosti prodejem mimo dražbu v souladu s podmínkami prodeje vymezenými usnesením konkursního soudu ze dne 3. 12. 1996), tedy je-li doloženo, že nebýt takového porušení povinnosti, ke škodě by nedošlo. Byla-li příčinou vzniku škody jiná skutečnost, odpovědnost za škodu nenastává; příčinou vzniku škody může být jen ta okolnost, která škodu

způsobila a bez níž by škodlivý následek nenastal. Při zjišťování příčinné souvislosti je třeba zkoumat, zda v komplexu skutečností přicházejících v úvahu jako příčiny škody existuje skutečnost, se kterou zákon odpovědnost v daném případě spojuje. Příčina musí mít nepochybnou věcnou vazbu na vznik škody (srov. obdobně opět [R 33/2008](#)). Příčinná souvislost mezi porušením povinnosti zpeněžit nemovitosti prodejem mimo dražbu v souladu s podmínkami prodeje vymezenými usnesením konkursního soudu ze dne 3. 12. 1996 a vzniklou škodou tak není dána tam, kde do děje vstoupila jiná skutečnost, která je pro vznik škody rozhodující, tedy je-li vznik újmy vyvolán bezprostředně okolností, která nemá věcný vztah k porušení označené povinnosti.

Již z [R 63/2005](#) se podává, že rozhodnutím, jímž konkursní soud udělí souhlas (podle ustanovení § 27 odst. 2 ZKV), aby správce konkursní podstaty zpeněžil prodejem mimo dražbu věci pojaté do soupisu konkursní podstaty, je správce konkursní podstaty omezen (v návaznosti na obsah rozhodnutí) v rozhodování, zda a za jakých podmínek může prodej mimo dražbu realizovat. Rovněž odtud plyne, že sankcí absolutní neplatnosti právního úkonu ve smyslu § 39 obč. zák. je postiženo zpeněžení věci prodejem mimo dražbu nejen tehdy, není-li souhlas konkursního soudu udělen vůbec, nýbrž i tehdy, nerespektuje-li správce konkursní podstaty podmínky pro prodej obsažené v usnesení, jímž konkursní soud takový souhlas udělil (v [R 63/2005](#) šlo o posouzení, zda se prodej mimo dražbu uskutečnil za nejvyšší nabídku).

Správce konkursní podstaty, který zpeněží věc náležející do konkursní podstaty prodejem mimo dražbu bez souhlasu konkursního soudu nebo v rozporu s podmínkami prodeje stanovenými konkursním soudem při udělení souhlasu (§ 27 odst. 2 ZKV), nepochybně porušuje povinnost postupovat při výkonu funkce s odbornou péčí (i kdyby měl za to, že podmínky prodeje nejsou konkursním soudem nastaveny správně, bylo by jeho povinností se jimi řídit, dokud nebudou změněny nebo zrušeny), když porušil povinnost uloženou mu konkursním soudem. Má-li takové protiprávní jednání správce konkursní podstaty za následek absolutní neplatnost právního úkonu, jímž došlo ke zpeněžení věci prodejem mimo dražbu, pak to ovšem znamená, že takto neplatně zpeněžená věc nepřestala být úpadcovým vlastnictvím (majetek úpadce se protiprávním jednáním správce konkursní podstaty nezmenšil). Soudům nižších stupňů lze vytknout, že v této souvislosti nepřesně akcentují, že věci nepřestaly být součástí „soupisu konkursní podstaty úpadce“. Jestliže totiž správce konkursní podstaty po takovém zpeněžení upravil soupis konkursní podstaty, pak příslušné nemovitosti nepochybně přestaly být součástí soupisu, leč nepřestaly být součástí úpadcova majetku (byly způsobilé k opětovnému soupisu).

Při takto - obecně - pojaté úvaze o následcích, jež s sebou nese absence souhlasu konkursního soudu nebo porušení podmínek prodeje v souhlasu formulovaných, neobstojí ani důraz kladený dovolatelem na dobrou víru nabyvatelů nemovitostí. Kdo totiž kupuje věc z konkursní podstaty prodejem mimo dražbu bez souhlasu konkursního soudu nebo v rozporu s podmínkami prodeje v takovém souhlasu zformulovanými, ten nejedná v dobré víře (dobrou víru nemá ten, kdo se nestará o to, zda jsou splněny zákonem určené podmínky prodeje mimo dražbu) [k právnímu omylu držitele srov. např. důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2011, sp. zn. [22 Cdo 1085/2010](#), uveřejněného pod číslem 90/2012 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, v němž se Nejvyšší soud přihlásil k závěru, že právní omyl držitele, vycházející z neznalosti jednoznačně formulovaného ustanovení občanského zákoníku platného v době, kdy se držitel ujímá držby, není omluvitelný].

Ve světle výše řečeného je dovolací argumentace nepřiléhavá v tom, že dovolatel spatřuje v možnosti opětovného soupisu nemovitostí do konkursní podstaty okolnost, jejímž prostřednictvím lze zmenšit již způsobenou škodu. Podstatné naopak je, že protiprávním jednáním obecně popsáním výše by se majetek úpadce nezmenšil (nemovitosti by nepřestaly být jeho vlastnictvím).

V obecnosti lze tedy shrnout, že je-li kupní smlouva, kterou správce konkursní podstaty protiprávně zpeněžil úpadcovu věc náležející do konkursní podstaty prodejem mimo dražbu, absolutně neplatná,

nemá protiprávní jednání správce konkursní podstaty za následek vznik škody ve výši rozdílu mezi kupní cenou a tržní cenou věci v době zpeněžení, neboť majetek úpadce se neplatným zpeněžením nezmenšil.

Zbývá určit, zda - poměřováno skutkovými okolnostmi této věci - jednání, jímž žalovaný zpeněžil nemovitosti sepsané v konkursní podstatě úpadce M. D. prodejem mimo dražbu, vskutku mělo (vzhledem k usnesení konkursního soudu ze dne 3. 12. 1996) za následek absolutní neplatnost právních úkonů, jimiž došlo ke zpeněžení.

S přihlédnutím k obsahu usnesení konkursního soudu ze dne 3. 12. 1996 (jak z něj vyšly oba soudy) není pochyb o tom, že souhlas s prodejem nemovitostí mimo dražbu konkursní soud udělil. Otázkou je, zda následné jednání žalovaného lze kvalifikovat jako porušující podmínky prodeje stanovené konkursním soudem při udělení souhlasu.

K tomu Nejvyšší soud uvádí, že „podmínky pro prodej“ jsou v uvedeném usnesení formulovány nedbale a tak, že si vzájemně odporují.

Nemovitosti jsou sice podrobně označeny (část A/ výroku, body 1 až 17), minimální cena nemovitostí je ovšem uvedena souhrnně částkou 118 000 000 Kč (část B/ výroku, odstavec 1), s tím, že prodej věcí z jejich minimální tržní ceny „vychází“ (v důvodech usnesení je k tomu bez další specifikace odkázáno na cenu určenou soudním znalcem dne 6. 11. 1996 na č. l. 302 konkursního spisu) a žalovanému se současně svěřuje oprávnění vyčlenit kteroukoliv věc k samostatnému prodeji (k čemuž se v důvodech usnesení ponechává na žalovaném forma prodeje /výběrové řízení, prodej v celku či po částech apod./, s tím, že „on je znalý tržního prostředí v místě a čase zpeněžování konkursní podstaty“).

I když Nejvyšší soud ponechá stranou skutečnost, že cena, z níž „prodej věcí vychází“ není (jazykově vyjádřeno) „povinnou minimální cenou“, za kterou se má prodej věcí uskutečnit, je zjevné, že při (konkursním soudem povoleném) prodeji věcí jednotlivě nemůže být zpeněžení každé jednotlivé věci poměřováno částkou 118 000 000 Kč. „Povinnou minimální cenu“ jednotlivých věcí (jednotlivých nemovitostí) zkoumané usnesení neurčuje. Odkaz v důvodech usnesení na znalecký posudek na č. l. 302 konkursního spisu není podmínkou pro prodej vymezenou usnesením; nejde o podmínku pro prodej určenou výrokovou částí usnesení a pasáž v důvodech usnesení, podle níž se forma prodeje ponechává na správci konkursní podstaty, neboť „on je znalý tržního prostředí v místě a čase zpeněžování konkursní podstaty“, zjevně vybízí k úvaze, že konkursní soud ponechal správci konkursní podstaty při zpeněžení prodejem mimo dražby volnou ruku za podmínky, že jím bude dosaženo tržní ceny byt i jednotlivě zpeněžovaných nemovitostí.

Jinak řečeno, při takto odbytém souhlasu se zpeněžením věcí prodejem mimo dražbu bylo pro třetí osoby (případně pozdější nabyvatele věcí) z usnesení konkursního soudu seznatelné jen to, že konkursní soud udělil souhlas se zpeněžením věcí prodejem mimo dražbu a to i jednotlivě, nikoliv již to, že by jako povinnou podmínku pro prodej každé jednotlivé věci stanovil minimální cenu, za kterou lze každou jednotlivou věc prodat. Jakkoliv správce konkursní podstaty úpadce jednajícím s odbornou péčí měl vady takového souhlasu rozpoznat (a žádat konkursní soud o nápravu), nelze na základě takového usnesení uzavřít, že správce konkursní podstaty zpeněžením nemovitostí jednotlivě, pod cenou určenou pro každou jednotlivou věc znaleckým posudkem ze dne 6. 11. 1996, jež ve svém souhrnu (po prodeji všech věcí) nedosáhla částky 118 000 000 Kč, porušil podmínku pro prodej stanovenou rozhodnutím konkursního soudu. Takovou podmínku pro prodej usnesení konkursního soudu neobsahuje, takže potud nemůže být ani důvodem absolutní neplatnosti právních úkonů, jimiž správce konkursní podstaty zpeněžil nemovitosti prodejem mimo dražbu.

Protiprávní jednání žalovaného lze (podle dosud zjištěného skutkového stavu) spatřovat v tom, že si

předtím, než přikročil ke zpeněžení jednotlivých nemovitostí prodejem mimo dražbu, nevyžádal od konkursního soudu vyjasnění podmínek pro prodej. To, že podmínky jsou v usnesení konkursního soudu ze dne 3. 12. 1996 formulovány matoucím způsobem, mělo být správcí konkursní podstaty zřejmé, jestliže usnesení zjevně nabízelo (jak dokládá i tento spor) logice se vzpírající výklad, že všechny nemovitosti (ač mohou být prodávány jednotlivě) mají být zpeněženy za částku 118 000 000 Kč. Takovým jednáním pak mohla vzniknout škoda na majetku konkursní podstaty jen tehdy, jestliže jednotlivé nemovitosti byly v daném místě a čase platně zpeněženy za cenu nikoliv tržní. V takovém případě by ovšem šlo jen o porušení povinnosti postupovat při výkonu funkce s odbornou péčí a nikoliv o porušení povinnosti uložené správcí konkursní podstaty (jako podmínka pro prodej mimo dražbu) v usnesení, jímž mu konkursní soud uděluje souhlas se zpeněžením věci prodejem mimo dražbu (§ 27 odst. 2 ZKV).

V této souvislosti nelze souhlasit s úsudkem odvolacího soudu, že tržní cenu jednotlivých věcí v době jejich prodeje není třeba zjišťovat, neboť byla obsažena v usnesení konkursního soudu ze dne 3. 12. 1996. Okolnost, že zkoumané usnesení vycházelo ze znaleckého posudku o tržní ceně nemovitostí ze dne 6. 11. 1996, totiž není oporou pro závěr, že nemovitosti měly takovou cenu v době od 23. 12. 1997 do 20. 8. 1998, kdy měl žalovaný uskutečnit jejich prodej.

Právní posouzení věci odvolacím soudem tudíž správné není a dovolací důvod dle § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. byl uplatněn právem.

Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1, věta první, o. s. ř.), napadené rozhodnutí zrušil, včetně závislých výroků o nákladech řízení (§ 242 odst. 2 písm. b/ o. s. ř.). Vzhledem k tomu, že důvody, pro které bylo zrušeno rozhodnutí odvolacího soudu, platí i na rozhodnutí soudu prvního stupně, zrušil dovolací soud i toto rozhodnutí (opět včetně závislého výroku o nákladech řízení) a vrátil věc soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243b odst. 2 a 3 o. s. ř.).

Jelikož napadené rozhodnutí neobstálo již v rovině právní, pokládal Nejvyšší soud za nadbytečné zabývat se tím, zda je dán i dovolací důvod dle § 241a odst. 2 písm. a) o. s. ř.

Pro další fázi řízení se oběma soudům připomíná potřeba provést řádné dokazování a jeho výsledky projevit v rozhodnutí způsobem předepsaným ustanovením § 157 odst. 2 o. s. ř. Jakkoliv skutkový dovolací důvod neměl dovolatel pro dovolací řízení k dispozici, nelze než vyslovit údiv nad tím, že soudy přijaly zásadní závěry o skutkovém a právním stavu věci, aniž provedly (byť jen pro účely posouzení, zda v souhrnu byly nemovitosti zpeněženy za částku nižší než 118 000 000 Kč) důkaz byt' jedinou ze smluv, jejichž prostřednictvím měly být nemovitosti zpeněženy.